

א. מקומות שביטוי זה נמצא בש"ס, עם תרגום מהדורת דוידסון

בסוגייתנו

• אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף הוה קאימנא קמיה דרבא והוה קא מעבר לסכינא אפומא דדקולא ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן ואמר אביי הוה קאימנא קמיה דמר והוה קא מעבר סכינא אשפתא דרחיא ואמרי ליה לחדדה קא בעי מר או להעביר שמנוניתה ואמר לי להעביר שמנוניתה וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד וקסבר הלכה ואין מורין כן

- The Gemara relates that Rav Neḥemya, son of Rav Yosef, said: I was once standing before Rava, and he was running a knife over the rim of a basket on a Festival. And I said to him: Is the Master doing so in order to sharpen it or in order to remove its fat? And he said to me: To remove its fat. And I nevertheless perceived his intention, that he did so in order to sharpen it. He concealed this from me, however, because he holds that Rabbi Yehuda's opinion is the halakha but a public ruling is not issued to that effect; therefore he did not wish to permit the practice explicitly. Similarly, Abaye said: I was standing before my Master and teacher, Rabba, and he was running a knife over the edge of a millstone on a Festival. And I said to him: Does the Master wish to sharpen it, or is he doing this in order to remove its fat? And he said to me: To remove its fat. And I perceived his intention, that he did so in order to sharpen it, but he holds: This is the halakha, but a public ruling is not issued to that effect.

בבא קמא ל:

• כל הקודם בהן זכה: אמר רב בין בגופן בין בשבחן אמר בשבחן אבל לא בגופן במאי קמיפלגי רב סבר קנסו גופן משום שבחן וזעירי סבר לא קנסו גופן משום שבחן... לימא כהני תנאי המוציא תבנו וקשו לרה"ר לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקו וכל הקודם בהן זכה ואסורין משום גזל ר"ש בן גמליאל אומר כל המקלקלין ברה"ר והזיקו חייבין לשלם וכל הקודם בהן זכה ומותרין משום גזל... לרב מי לימא תנאי היא אמר לך רב דכולי עלמא קנסו גופן משום שבחן והכא בהלכה ואין מורין כן קא מיפלגי דאתמר רב הונא אמר רב הלכה ואין מורין כן רב אדא בר אהבה אמר הלכה ומורין כן

- § It is stated in the mishna that if one puts his straw and hay out in the public domain, whoever takes possession of them first acquires them. The Sages disagreed with regard to the extent of this acquisition. Rav says: He acquires them both with regard to the items themselves and with regard to the value of their enhancement, which took place while they were in the public domain. And Ze'eiri says: He acquires them with regard to the value of their enhancement but not with regard to the items themselves, and he must pay the owner of the straw according to their value at the time he placed them in the public domain. With regard to what do they disagree? Rav holds that the Sages penalized the owner by revoking his ownership of the items themselves due to the value of their enhancement that he stands to earn by putting them in the public domain, whereas Ze'eiri holds that they did not penalize him by revoking his ownership of the items themselves due to the value of their enhancement. Rather, he loses only the increase in their value due to their enhancement... Let us say that the dispute between Rav and Ze'eiri is parallel to a dispute between these tanna'im, as it is stated in a baraita: In the case of one who takes his straw and his hay out to the public domain to use afterward as fertilizer, and another incurred damage due to them, he is liable to pay for his damage. And whoever takes possession of them first acquires them, but they are forbidden due to the prohibition against robbery. Rabban Shimon ben Gamliel says: In the case of anyone who places obstacles in the public domain and they cause damage, he is liable to pay. And whoever takes possession of them first acquires them and they are permitted to him with regard to the prohibition against robbery... According to Rav, shall we say that it is a dispute between tanna'im? The Gemara responds that Rav could have said to you: According to all opinions, the Sages imposed a penalty revoking his ownership of the items themselves due to the value of their enhancement. And here in the baraita the tanna'im disagree with regard to whether or not it is ruled that this is the halakha but a public ruling is not issued to that effect, as it was stated that amora'im disagreed as to whether the halakha revoking his ownership of the

items themselves should be taught to the public. Rav Huna says that Rav says: This is the halakha, but a public ruling is not issued to that effect. In other words, although it is permitted for one to take possession of the straw, halakhic authorities should not publicly rule that people may do so, lest people become accustomed to taking items that belong to others. This is the opinion of the first tanna in the baraita. Rav Adda bar Ahava says: This is the halakha and a public ruling is issued to that effect. This, Rav could have said, is the opinion of Rabban Shimon ben Gamliel.

עבודה זרה לז:

- אמר להו רבא לאו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקי ברב נחמן הכי אמר רב נחמן ספק טומאה ברשות הרבים התיר להן והא הלכתא מסוטה גמרינן לה מה סוטה רשות היחיד אף טומאה רשות היחיד הא א"ר יוחנן הלכה ואין מורין כן ואתא איהו ואורי ליה אוריי

- Rava said to the Sages who suggested that explanation citing Rav Naḥman: Didn't I tell you not to hang empty pitchers [bukei] upon Rav Naḥman, i.e., not to attribute incorrect statements to him? Rather, this is what Rav Naḥman said: Yosei ben Yo'ezer permitted for them a case of uncertain impurity contracted in a public domain. In other words, Yosei ben Yo'ezer ruled leniently that one who is unsure whether or not he came in contact with a corpse in the public domain is ritually pure. The Gemara raises a difficulty: But didn't we learn this halakha from the case of a woman suspected by her husband of having been unfaithful [sota]: Just as a sota can be made to drink the bitter waters only when she is suspected of engaging in adultery in a private domain, so too, uncertain ritual impurity is considered impure only when one suspects that he came into contact with it in a private domain? This shows that even by Torah law one who is unsure whether or not he touched a corpse in the public domain remains pure. Rabbi Yoḥanan said in explanation: This is the halakha, but a public ruling is not issued to that effect. Consequently, the masses treated this matter with stringency. And Yosei ben Yo'ezer came and instructed the masses to follow the original instruction of the Torah. Therefore, his ruling was in fact a leniency.

עירובין ז.

- אמר רב נחמן בר יצחק כוליה כרב עבודה דאמר רב הונא אמר רב הלכה ואין מורין כן
- Rav Naḥman bar Yitzḥak said: In fact, they acted entirely in accordance with the opinion of Rav, and the reason that they required doors and did not rely on the opening in the form of a doorway alone is due to that which Rav Huna said that Rav said: This is the halakha; however, a public ruling is not issued to that effect ab initio. Although Rav maintains that an opening in the form of a doorway is sufficient in an open alleyway, a public ruling is not issued to that effect; rather, the ruling is stringent, in accordance with Ḥananya's position, and requires doors.

שבת יב:

- איבעיא להו שמש שאינו קבוע בדמשחא מהו אמר רב הלכה ואין מורין כן ורבי ירמיה בר אבא אמר הלכה ומורין כן רבי ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי קם שמעיה קא בדיק לנהורא דשרגא אמרה ליה דביתהו ומר לא עביד הכי אמר לה שבקיה כרביה סבירא ליה:

- A dilemma was raised before the Sages: What is the ruling with regard to a servant who is not regularly employed in terms of examining cups and dishes by the light of an oil lamp? Is he permitted to examine the cups by candlelight, or not? From the perspective of his being a servant not regularly employed, it should be permitted. On the other hand, because it is an oil lamp it should be prohibited. Rav said: The halakha is that it is permitted, and, however, ab initio a public ruling is not issued to that effect so that they will not come to sin. However, one who knows the halakha that it is permitted may practice accordingly. Rabbi Yirmeya bar Abba said: That halakha is that it is permitted and a public ruling is issued to that effect. The Gemara relates that Rabbi Yirmeya bar Abba happened to come to the house of Rav Asi on Shabbat. Rabbi Yirmeya's servant stood and examined the cups by the light of a lamp [sheraga], as he was not a regularly employed servant in the house of Rav Asi. Rav Asi's wife said to Rav Asi: But the Master, you, does not do so. You prohibit doing so. Why is the servant of Rabbi Yirmeya examining the cups? He said to her: Leave him, he holds in accordance with the opinion of his master.

- ואמר רבי אלעזר ואם לשמרן מותר ואמר רבינא הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך והניח תפילין ואמרי ליה לשמרן קא בעי להו מר ואמר לי אין וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי קסבר הלכה ואין מורין כן
- And Rabbi Elazar says: And although it is prohibited to don phylacteries at night, if one does so in order to safeguard them from theft and the like, it is permitted. And Ravina said: I was sitting before Rav Ashi and it grew dark, and he donned phylacteries. And I said to him: Does the Master need to safeguard them? And he said to me: Yes. But I saw that his intention in donning them was not that he needed to safeguard them; rather, Rav Ashi holds: This is the halakha, that night is an appropriate time for phylacteries, but a public ruling is not issued to that effect.

ב. עלי תמר על ירושלמי סוכה פרק א הלכה א – יש (הרבה) מקומות אחרות כע"ז

...הא להורות אסור להורות. ונראה מלשון זה שלכתחילה אסור להורות כן אבל מי שישב בסוכה שפאה מצלת אותה יצא יד"ח, וכמו שהשיב ר"ז בפשיטות לשאלתו של רבי בון. וכזה בעירובין ז ובכ"ד הלכה ואין מורין כן. ובירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ו, כאן להלכה כאן למעשה. ובתענית כ"ו, אורוי לא מורין ואי עביד עביד ולא מהדרי ליה...

ג. הערות הרב אלישיב כאן בביצה – טעם שאין מורין כן כאן

הלכה ואין מורין כן. בגמ' (לעיל כ"ב ע"א) איבעיא להו אי שרי לכבות את הנר מפני דבר אחר, וכן לכבות את הדליקה משום אבוד ממון, ופשיטין לאיסורא, ומקשינן מברייתא דשרי לכבות את הבקעת ביו"ט וקאמר הש"ס א"ל ה"ה ר"י כי אמינא אנא לרבנן, ומשמע דהלכה כרבנן. ובתוס' שם (ד"ה ה"ה) הקשו דהא בסוגיין מבואר דהלכה כר"י, ותירצו התוס' דבאמת הלכה כר"י ורק משום דאין מורין כן פסק לו כרבנן. ועוד תירצו דלא פסקין להיתר אלא גבי סכין דהוה אוכל נפש ממש ולא לשאר צרכים. והיינו דס"ל להתוס' דהכא דקאמר דהלכה ואין מורין כן היינו דפסקין כר"י ורק דלרבים מורים דהלכה כרבנן, ובכל מילי אמרינן כן דמכשירי אוכל נפש אין מורין דהלכה כר"י. והרמב"ן כתבו ביתר ביאור, דמאי דמחמירין בהנך איבעיות שאע"פ שנפסקה הלכה כר"י לא סמכו עליה לגמרי אלא באותן הדברים שהם עיקר מכשירי גוף האוכל כגון גריפת התנור התירו לגמרי במקום שלא אפשר שלא יחרוך, אבל דברים שאינם עיקר אוכל נפש אלא שהם צריכין כגון כבוי הבקעת שלא יתעשן הבית במקום שצריך לאכול שם אסורים בין להורות בין לעשות בהן מעשה בייחוד והוא סייג שלא יתירו אף באין בהן צורך אוכל נפש. והרמב"ם פסק (בפ"ד מהל' יו"ט ה"ד), בכל הנך איבעיות דהש"ס לחומרא, ולא פסק הלכה כר"י ורק דאין מורין כן, ובהמשך דברי הרמב"ם (שם הל' ט') כתב, אין משחזין את הסכין במשחזת שלה אבל מחדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן ואין מורים דבר זה לרבים כדי שלא יבאו לחדדה במשחזת. וכן הרי"ף בסוגיין כתב דאסור להשחזי את הסכין במשחזת ושרי דוקא ע"ג הריחים, ולעיל גבי איבעיות דהש"ס (י"א ע"א מדה"ר) פסק בסתמא לאסור דלא כר"י. וכתב המ"מ דטעמא דהרמב"ם והרי"ף הוא משום דס"ל דפסקין דלא כר"י וע"כ אסרי להשחזי את הסכין במשחזת שלה, והיכא דמחדדה ע"ג העץ שרי גם לרבנן ורק אין מורין כן, והיינו דפליגי על התוס' וסברי דהכא מאי דהתיר להשחזי הוא משום דס"ל דגם אליבא דרבנן שרי ורק אין מורין להתיר, אבל באמת לא פסקין כר"י כלל. והגר"א מבאר דבאמת בכל מכשירי אוכל נפש מורין ג"כ כר"י, ודוקא גבי סכין דלר"י אסור להשחזי במשחזת של אבן, והטעם בזה דאף באוכל נפש לא התירו רק במה שעושה לצורך יו"ט גרידא ולא במה שמכין לזמן מרובה וכדאשכחן דלא התירו קצירה וטחינה והרקדה ולא התירו אלא מלישה ואילך, וכ"ש במכשיריין שלא הותר לעשות כלי לזמן מרובה, וכל מה שהתיר ר"י הוא דוקא במשחזת של עץ דכה"ג אין עושה לימים רבים, (וכדמייטין לעיל מדברי בעה"מ והר"ן). וע"ז קאמר הש"ס דהוה הלכה ואין מורין כן, דכיון דגם אליבא דר"י איכא אופן שאסור להשחזי את הסכין ע"כ אין מורין להתיר אפילו במשחזת של עץ. והיינו דדעת הגר"א דבכל מילי מורין הלכה כר"י, ודוקא הכא מחמירין שלא להורות כיון דגם אליבא דר"י איכא גוונא דאסור.

ד. רמ"א כאן, סעיף א – הלכה פסוקה כאן (ע"פ רש"י, רבינו ירוחם ואחרים, אמנם עיין רש"י בבא קמא שם)

הגה: ודוקא שיכול לצלות בו בלא תיקון אבל אם אינו יכול לצלות בו כך ונשבר ביום טוב מותר לתקנו (טור) ואין מורין כן לרבים (רבינו ירוחם חלק ג') שלא יבואו לתקן גם כן בנשבר מערב יום טוב. והוא הדין לכל המכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב:

ה. ערוך השלחן כאן, ס"ק ב – הלכה האם פוסקים שרק אסור להורות לרבים

ונראה מדבריהם דלרבים אין מורין אבל ליחיד יכול המורה להורות דאל"כ ה"ל לומר ואין להורות כן לאחרים ואע"פ שלשון הגמ' הוא ואין מורין כן משמע להו דרק לרבים אין מורין אבל רבינו הב"י כתב בספרו הגדול בסי' תקי"ד דלאו דוקא לרבים דה"ל ליחיד אין מורין ע"ש:

ו. אליה רבה כאן, אות ח – חומרא (לכאורה על פי פשטות הגמ', ומובא ברשב"א) שלא לגלות אפילו לתלמידים

לרבים וכו'. ואפילו לתלמידים אסור (עבודת הקודש שם אות פז). כל דבר הלכה ואין מורין כן אי יכול לאשתמוטי כגון הכא שאומר להעביר שמנונית, עושה בפני רבים [מג"א שם]:

ז. פסקי תשובות כאן אות ה, והערה יב – עוד חומרא בדבר

ובמ"ב (סק"ח) וה"ה לתלמידיו אין להורות, וכן לאשתו¹² ובני ביתו אין להורות (הערה 12. ס' הלכות המועדים פ"ג הערה 62 דכן נראה מהרמב"ן במלחמות ה' ביצה כ"ב, ועיי"ש דלפי"ז אפשר דאסור לאדם לעשות מכשירי או"נ בפניהם דהוי כהוראה אא"כ יוכל להשתמט דעושה בהיתר כדלהלן).

ח. ט"ז או"ח סימן תקיד ס"ק ב – מרמזין להיתר כשבא לשאול

בגמ' דף כ"ב ב"מ אבא מר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר מפני דבר אחר (פי' תשמיש) א"ל אפשר בבית אחר אין לו בית אחר מאי אפש' לעשות לו מחיצה (פרש"י בסדיו) אין לו לעשות מחיצה אפשר לכפות עליו כלי אין לו כלי מאי א"ל אסור איתביה אין מכבין הבקעת כדי לחוס עליה ואם בשביל שלא יתעשן הבית מותר אלמא לצורך י"ט שיהנה היום שרי א"ל ההי' ר"י היא דאמר מכשירים שרי דדריש לכם לכל צרכיכם והאי נמי צרכיכם וכן תשמיש כי קאמינא אנא כרבנן פרש"י ואנא דאסרנ' כרבנן דדרשי הוא ולא מכשיריו. וק"ל מאי השיב לו תחלה אפשר בבית אחר ולא השיב לו מיד אסור כדרך כל משיב לשואל לאיזו צורך נותן לו עצה לילך לבית אחר שזהו פשיטא דמותר הליועץ נתנו לו ונראה דכיון דהלכה כר"י אלא שאין מורין כן ע"כ לא רצה לומר אסור בבירור כי באמת מותר מצד ההלכה כל שא"א בע"א ע"כ אמר אפשר בבית אחר ולא אמר ילך לבית אחר אלא ה"ק כיון שאפשר בבית אחר אסור לו בזה וכן הכוונה אח"כ במחיצה וכפיית כלי ממילא ידענו באם אין לו כל אלה דמותר ואחר ששאלו באם חסר כל אלה איך יעשה א"ל אסור פי' שלא רצה להורות בפי' שמותר אלא אסור לו אחר שכבר גילה לו שיש היתר כל שא"א בע"א ממילא יודע לו שהי' הלכה ואין מורין כן והשתא ניחא דאמר כי קאמינא אנא לרבנן ולא אמר ואנא ס"ל כרבנן אלא ודאי דהאמירה שאמרתי לך היא אליבא דרבנן לפי שאין מורין כן כר"י ונמצא דסוגיא זו כסוגיא דאין צדין...

ט. שו"ע הרב כאן סעיף א – היתר לפסוק כן לת"ח שכבר יודעים ההלכה

אבל כל אדם מותר לעשות כן מעצמו ובלבד שלא יעשה כן בפני אדם אחר שאינו יודע היתר זה דכיון שעושה לפניו הרי זה כמורה לו הלכה למעשה.

י. מיקרופדיה תלמודית, הלכה ואין מורין כן – במשנה לא רצו לכתוב הוראה לקולא בקצת מקומות

יש שהעלימו הדבר ולא שנאוהו אפילו במשנה, כגון מי שהחשיך לו ליל שבת בדרך, ויש עמו מעות (ראה שבת קנג א), אמרו: עוד תקנה אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה, שמותר להוליד פחות-פחות מארבע אמות (ראה ערך מוציא), והעלימו משום שחששו שמא יבוא להעביר ארבע אמות ברשות הרבים (שם ב ורש"י)

יא. פסקי תשובות כאן – סיכום הדברים

וכיון שאסור להורות, אסור לאדם היודע ההלכה לתקן מכשירי או"נ לפני אחרים, כי ע"י שיראו שעושה כן הרי הוא כהוראה להם שמותר לעשות כן, ואם יוכל להשתמט מהם כגון שמשחיז הסכין (ע"ג עץ או אבן או ע"ג חברתה אבל במשחזות שלה בכ"ע אסור) ואומר שמעביר רק השמנונית וכדו', מותר. ולפני תלמידי חכמים היודעים ההלכה מותר בכל ענין, ויש אומרים שגם יחיד לעצמו היודע ההלכה אין לו להתיר לתקן מכשירי או"נ אלא בשעת הדחק. ומותר ללמד הדין דרך לימוד, ולא דרך הוראה כתשובה לשאלה, כשם שהתירו לכתוב הדין בספרים, אבל הבא לשאול אין אומרים לו "הלכה ואין מורין כן" אלא מרמזים לו שכן הוא ואין אומרים לו איסור ברור, ואם אין יכול לרמז לו, יאמר לו שאסור לעשות כן, ויש המסתפקים אם מותר לענות "עיינ שו"ע סימן פלוני או בספר פלוני" ושם יראה שכתוב שהלכה ואין מורין כן.

יב. שו"ת באר משה חלק א סימן – בענין sterilizing baby bottles ביו"ט

ואם תקשה הלא אין להתיר מכשירי אוכל נפש שא"א לעשותו מעיו"ט, דהלכה ואין מורין כן לרבים, (עיינ סימן תק"ט ברמ"א ס"א ובשו"ע שם ס"ב, ובשו"ע הרב שם אות ה' ואות ו, וא"ר סק"ח ומג"א סק"ו). י"ל דרך לרבים אין מורין אבל ליחיד הבא לשאול מורין כן וכ"כ הבל"ע (פ"ד מהליו"ט הל"ט) אבל מצאתי בהגהות מהרש"ם (רס"י תק"ט) שחולק עליו, אבל המהרש"ם מקיל בדין מכשירי או"נ שא"א לעשותן במצוה דרבים. ובניד"ד גם כן בכלל זה הוא דתינוק שהורגל לשתות אך ורק מכלים שנתבשלו כל יום ויום אם יתנו לו לשתות בכלים שלא נתבשלו זה כמה ימים יכול להזיק לו ותינוקות כאלו נמצאים למאות בעירינו עיר ברוקלין בודאי בכלל מצוה דרבים הוא ושרי.

יג. אגרות משה או"ח א סימן קכב – היתר נוסף שיש מזה הרבה נ"מ להלכה

מסתבר בפשיטות שהא שכתב הרמ"א שאין מורין כן לרבים הוא רק בדברים שבעצם יכולים לעשות מעיו"ט רק משום שנשבר ביו"ט הוצרכו לעשות ביו"ט, וע"ז אמר שאין מורין כן לרבים שלא יבואו לתקן ג"כ שנשבר בעיו"ט, אבל בדברים שטבען להתקלקל כשיעשו אותם מעיו"ט שאין שייך גזירה זו יש להורות שמותר גם לרבים